Estrelas, cadeas e animais: os símbolos cos que Galicia pediu a autonomía en 1936

David M. Sobrino Platas

6 de Novembro de 2026

https://historiadegalicia.gal/2026/11/estrelas-cadeas-e-animais-os-simbolos-cos-que-galicia-pediu-a-autonomia-en-1936/

Unha investigación da historiadora da arte **Iria-Friné Rivera Vázquez** amósanos con maior profundidade a campaña gráfica que acompañou o referendo do **Estatuto de Autonomía de Galicia de 1936**. O estudo analiza os **13 carteis elaborados para promover o voto favorable** e identifica as relacións entre a súa linguaxe visual, o movemento galeguista e as correntes artísticas e políticas internacionais das primeiras décadas do século XX.

O traballo recóllese no libro *Quen conduce o Estado: Arte, ideas, artistas e movementos que deron forma á vitoria do Estatuto de Galicia de 1936*, publicado pola **Deputación da Coruña** en setembro. Unha análise difundida o **4 de novembro de 2026** por *Culturagalega* afonda nos resultados desta investigación e na importancia histórica dunha campaña desenvolvida nun período de intensa mobilización política. A autora examina como os artistas galegos combinaron símbolos propios do galeguismo con recursos visuais relacionados coas **vangardas internacionais, o sufraxismo e os movementos de emancipación**. O resultado foi unha colección de carteis que buscaba explicar a importancia do Estatuto e chegar a públicos moi diferentes.

A campaña do Estatuto desenvolveuse durante a **Segunda República**, nun contexto marcado polo debate sobre a autonomía galega. O referendo do Estatuto celebrouse o **28 de xuño de 1936**, poucas semanas antes do golpe militar que desencadeou a Guerra Civil. Segundo explica Rivera, a preparación da campaña gráfica concentrouse nun período de aproximadamente **tres meses**, aínda que as persoas encargadas da súa organización contaban con experiencia previa no ámbito da publicidade e da comunicación.

Un dos principais responsables da dirección estética foi **Camilo Díaz Baliño**, artista que desempeñou un papel destacado na creación do imaxinario visual do galeguismo. A investigadora considera que a campaña non consistiu nunha simple acumulación de ilustracións, senón que respondeu a unha estratexia comunicativa destinada a transmitir unha imaxe coherente de Galicia. Os carteis empregaban composicións, cores e símbolos que permitían relacionar a reivindicación autonómica coa identidade cultural galega e coas transformacións políticas da época.

Castelao, Seoane, Maside e Díaz Pardo

A investigación identifica **13 carteis** realizados por diferentes artistas vinculados á cultura galega. A distribución das obras incluíu **un cartel de Camilo Díaz Baliño, outro de Luís Seoane, un de Vidarte, un de López Bouza, dous de Castelao, tres de Carlos Maside e catro de Isaac Díaz Pardo**.

Malia as diferenzas entre os autores, os traballos compartían unha serie de recursos gráficos destinados a facilitar a identificación da mensaxe, que este estudo sitúan dentro da evolución da arte galega durante os anos 20 e 30, cando diferentes creadores incorporaron linguaxes contemporáneas ás representacións da identidade cultural do país.

O significado das estrelas, das cadeas e dos animais

Asemade, a investigación analiza os símbolos empregados nos carteis, como a palabra "**SI**", que aparece en oito das trece composicións, o elemento máis repetitivo. As **estrelas** están presentes en cinco carteis, mentres que as **mulleres aparecen representadas en catro**.

Segundo Rivera, a estrela branca conecta con tradicións simbólicas relacionadas coa liberdade e cos movementos revolucionarios posteriores á Ilustración. A autora vincula a súa incorporación ao imaxinario galeguista coa influencia de **Vicente Risco** e coa posterior utilización deste recurso por artistas como Díaz Baliño e Castelao.

A investigación identifica tamén **dúas representacións de cadeas**, asociadas á falta de liberdade, e diferentes animais utilizados para transmitir mensaxes políticas. Entre eles figura unha **vaca**, interpretada como representación dos recursos económicos galegos sometidos a intereses alleos. As **aves en voo**, empregadas por López Bouza, aparecen vinculadas á liberdade, mentres que un **voitre e un polbo** funcionan como representacións do caciquismo.

A presenza feminina constitúe outro dos elementos destacados pola investigación, xa que as mulleres aparecen en **catro dos trece carteis**, unha proporción significativa, relacionada, segundo a investigadora, coa influencia de grandes campañas internacionais vinculadas ao **movemento sufraxista** cunha estratexia destinada tamén a ampliar o público da campaña.

A autora tamén analiza o emprego das cores **azul e branca**, relacionadas coa bandeira galega, e a súa combinación con outras gamas cromáticas presentes nos movementos artísticos e políticos contemporáneos.